

▲ اصول حاکم بر انتخاب شیوه‌های ارزشیابی

در ارزشیابی برنامه درسی علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، اصولی خاص بر انتخاب شیوه‌ها و روش‌های ارزشیابی حاکم هستند که عبارت‌اند از:

■ شیوه‌های ارزشیابی، باید متناسب با اهداف انتخاب شوند و اطلاعات لازم و مناسب را جمع‌آوری نمایند. بنابراین، ممکن است یک معلم برای یک درس، نیازمند استفاده از روش‌های مختلفی برای ارزیابی اهداف مختلف مدنظر برای آن درس باشد.

- شیوه‌های ارزشیابی، باید متناسب با ظرفیت‌های ساختاری و انسانی و فردی دانش‌آموزان و معلمان باشد. بنابراین، پیشنهاد روش‌هایی که امکان استفاده از آنها در غالب مدارس وجود نداشته باشد، به شکل عام، صحیح نخواهد بود.
- نوع و شیوه ارزشیابی، مخصوصاً در ارزشیابی تکوینی، بر نوع و کیفیت یادگیری تأثیرگذار است. ارزشیابی تعیین‌کننده چگونگی ادامه فرایند آموزش بوده و بازخورد هر نوع ارزشیابی در حین فرایند یاددهی، کاملاً بر شیوه تدریس و یاددهی معلم، تأثیرگذار خواهد بود. به بیان دیگر، ارزشیابی، باید بخشی جدایی‌ناپذیر از آموزش به شمار آید.
- البته این بدان معنا نیست که ارزشیابی کل فرایند تربیت و یادگیری را تحت الشعاع قرار داده و محوری اصلی قلمداد گردد، بلکه باید بخشی از فرایند و کل آموزش به حساب آید.
- ارزشیابی باید در هر پایه و دوره، جامع سه بخش دانش، مهارت و ارزش بوده و یکی را بر دیگری ترجیح کامل ندهد. زیرا کسب شایستگی‌های مدنظر در هر پایه و دوره، منوط به کسب هر یک از سه بخش مذکور بوده و ترک برخی موارد، اهداف آموزشی یا تربیتی را کاملاً تأمین نخواهد کرد.
- ارزشیابی‌ها، مخصوصاً در برنامه درسی علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، باید مستمر و دائمی باشد و بازخوردهای یادگیری از سوی دانش‌آموز، به شکل متوالی، ثبت و ملاحظه گردد.
- ارزشیابی باید امکان سنجش اهداف آموزشی مشارکتی و فرایندهای یادگیری مشارکتی را فراهم سازد و لزوماً انفرادی نباشد.
- ارزشیابی باید امکان سنجش پاسخ‌های خلاقانه و ارائه بیش از یک پاسخ یا عملکرد صحیح را فراهم آورد.
- ارزشیابی باید به گونه‌ای سازماندهی و اجرا شود که موجب خدشه‌دار شدن حقوق، تعاملات انسانی، اعتماد به نفس و سلامت روانی دانش‌آموز یا معلم نگردد و از سوی دیگر، به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان نیز، توجه گردد.
- ارزشیابی باید فرایندنگر و غایت‌نگر بوده و تنها بر نتایج نهایی آزمون‌ها تکیه ننماید.
- در ارزشیابی باید شرایطی فراهم شود که دانش‌آموز بتواند از یادگیری‌ها و عملکردهای خود و دیگر دانش‌آموزان ارزشیابی‌هایی را ارائه داده و این امر، خود بخشی از فرایند یادگیری دانش‌آموز، تلقی گردد.
- با توجه به تفاوت فردی دانش‌آموزان و شرایط زیست بوم مختلف در مدارس ایران، باید در فرایند ارزشیابی، تا حد مناسبی استقلال مدرسه و معلم حفظ گردد.
- دانش‌آموزان باید فهم روشنی از معنای مفاهیم به کار رفته در ارزیابی درس داشته باشند و با مرییان به فهم مشترکی از این مفاهیم برسند. اولین جلسه هر درس بهترین زمان برای بحث درباره انتظارات و معیارهای ارزیابی است. روشن بودن اهداف یادگیری هر درس برای دانش‌آموزان و دستیابی آنان به درک دقیق و صحیحی از انتظارات آموزشی گامی بسیار مهم در اجرای طرح ارزشیابی است.

■ دانش‌آموزان برای پیشرفت کردن باید بدانند که چه انتظاراتی از آنها می‌رود و چه وقت باید آن را انجام دهند. بنابراین تضمین اینکه کل فرایند ارزیابی تا حد امکان شفاف است امری ضروری است.

■ دغدغه اصلی در ارزشیابی، بهبود یادگیری است. مشارکت در فرایند ارزشیابی، مشوق دانش‌آموزان است و با افزایش سطح مشارکت، مسئولیت آنها در قبال یادگیری شان ارتقا می‌یابد. بنابراین، مشارکت فراگیران در ارزیابی، جزء لاینفک تشویق به یادگیری فعال و مستقل است. مثلث ارزیابی متشکل از همکلاسی، خود و در نهایت معلم که نمره نهایی را تعیین می‌کند، است.

▲ ابزارها، اقدامات و روش های ثبت عملکرد ارزشیابی

۱- خودارزشیابی و ارزشیابی همسالان

۲- سنجش عملکردی

۳- مشاهده مستقیم رفتار

۴- ارزشیابی فعالیت های گروهی

۵- استفاده از پوشه کار

